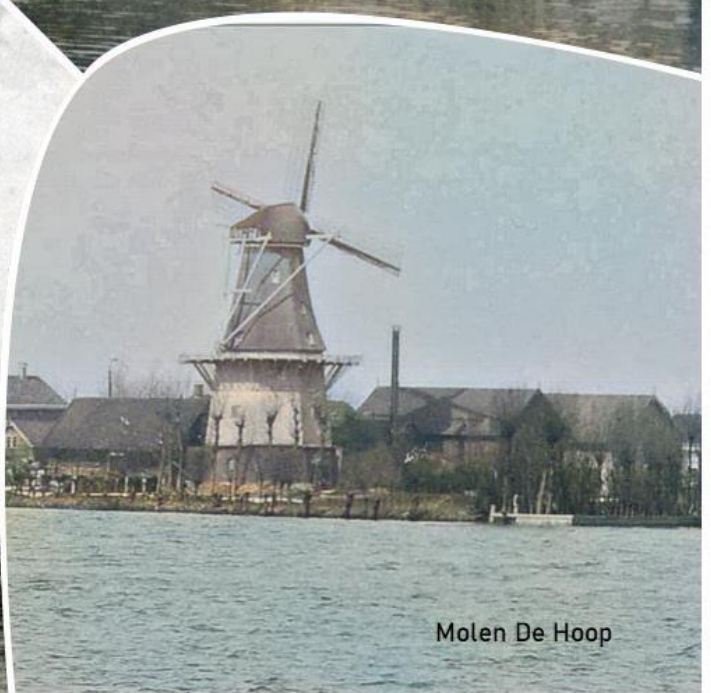
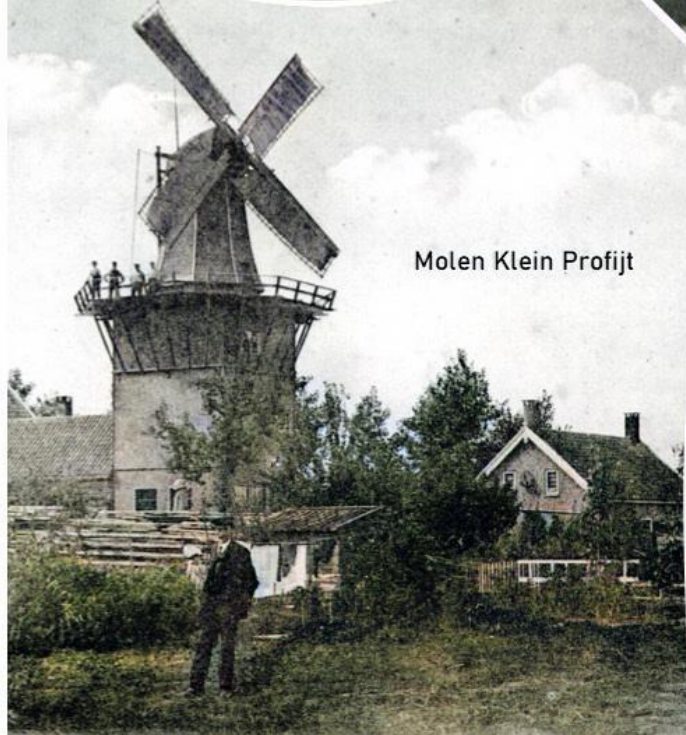

oud nieuws

Uitgegeven door de historische vereniging van Krimpen aan de Lek 'Crempene'

Nr.31, januari 2023

Beste bewoners,

Voordat ik aankwam op mijn zaak, het is rond kerst 2022, liep ik via het 'zwarte paadje' langs het prachtige appartementencomplex Het Slot en de net zo mooie grondgebonden woningen van De Molenweide. Alle woningen zijn ondertussen opgeleverd en bewoond. De graafwerkzaamheden zijn aan de gang om de vijver weer in ere te herstellen, conform de destijds gemaakte afspraak 'water voor water', oftewel vijver weg...maar ook weer terug! Met één van de mooiste plekken van ons prachtige Krimpen, oftewel Saint Tropez aan de Lek, tot gevolg.

Met mijn bedrijf gaan we even terug in de tijd. Vóór 2007 werd meer en meer bekend dat de Structuurvisie vanuit de gemeente gestalte ging krijgen. Kortgezegd hield dit in: sloop van huizen met nieuwbouw ervoor in de plaats. Met mijn bedrijf, Den Boer Hypotheken en Pensioenen B.V., was ik gevestigd in Krimpen aan den IJssel en deed mij met het oog hierop besluiten om in 2007 een nieuw bedrijf op te richten, te weten Den Boer Van Vliet Makelaardij B.V. (later gewijzigd in het huidige Den Boer Makelaardij B.V.). Het idee hierachter was om een graantje mee te pikken van de verkoop van bestaande woningen, achtergelaten door bewoners die naar de nieuwbouw zouden vertrekken. De verkoop van de nieuwbouw zou voor de 'grote jongens' zijn, was mijn gedachte. Door de kredietcrisis liep alles anders en werden we snel ingeschakeld om de rest van de 1^e en 2^e fase van De Molenweide mede te verkopen. Bij de 3^e en 4^e fase deden we als makelaar volwaardig mee, ook bij de ontwikkeling van diverse gebouwen, zoals Het Slot en in en rond het winkelcentrum.

Veel verkoopgesprekken zijn door mij persoonlijk gevoerd door visualisatie met maquettes, banners, verkooptekeningen/brochures en ter plekke op locatie met handen en voetenwerk. Ook heb ik met (toen nog) VROLEK-tv als interviewer, als medeorganisator van dorpsfeesten en in de media hieraan aandacht besteed. Het resultaat mag er zijn en ik ben er trots op dat ik als een onderdeelje van een heel groot raderwerk hier deelgenoot van was en ben. Ik hoop dat u net zo trots bent om hier te wonen en ondertussen gewend bent aan jalouse blikken van inwoners van omliggende gemeenten en van mensen die niet tot koop overgingen met veelal spijt tot gevolg.

De Molenweide is vernoemd naar molens en daar is destijds zelfs nog een speciale namencommissie voor in het leven geroepen. Echter.....weet iemand dat?.....4 of 5 molens?.....zijn ze er nog?...en welke dan? Feit is wel dat De Molenweide deze straatnamen heeft gekregen en ook Het Slot is hieraan gelegen. Gaandeweg het traject liep ik met de gedachte om hier meer aandacht aan te besteden en heb ik de historische vereniging Crempene benaderd. Het antwoord en resultaat vindt u in deze uitgebreide nieuwsbrief. Ik hoop dat u deze met aandacht en met heel veel plezier zult lezen en het een naslagwerk wordt, immers u woont op grond met een grote historie! Alle bewoners krijgen dit magazine aangeboden met speciale dank aan de vele vrijwilligers van de vereniging, die dit mogelijk maakten. Ik ben zo vrij u uit te nodigen om lid te worden van deze zeer actieve vereniging. U krijgt hiervoor terug: vier nieuwsbrieven per jaar over het historische Krimpen, het bijwonen van lezingen en de mogelijkheid tot deelname aan uitstapjes naar plaatsen met ook een historie. Voor slechts € 13,50 per jaar bent u al lid en ik hoor u al zeggen van 'dat is geen geld' en ... dat klopt. Een aanmeldingsformulier treft u bijgaand aan en kunt u bij mij inleveren.

Speciale dank aan de projectontwikkelaars voor de nieuwbouwprojecten en Qua Wonen voor de renovatie van ons dorpshart. Ik heb veel contact gehad met diverse mensen van ons gemeentehuis en ik noem er een aantal, zonder de rest tekort te doen: burgemeester Veerhoek, Reg Bilardie en de ons helaas ontvallen wethouder Ron van de Haterd en raadslid Cees Barnhoorn.

Veel (historisch) leesplezier!
A.I. (John) den Boer

Beste lezers, bewoners van de Molenweide en Crempenaren,

Voor u ligt een bijzondere aflevering van Oud Nieuws, het huisorgaan van de Historische Vereniging Crempene. Deze uitgave is bijzonder omdat de inhoud is gebaseerd op een suggestie van een ‘buitenstaander’ en tevens trouw lid te weten John den Boer van Den Boer Makelaardij B.V. Vanuit zijn betrokkenheid bij het tot stand komen van de nieuwste woonwijk van Krimpen aan de Lek, de Molenweide, voelde hij de behoefte de bewoners van deze wijk iets mee te geven over de geschiedenis van dit stukje Krimpen.

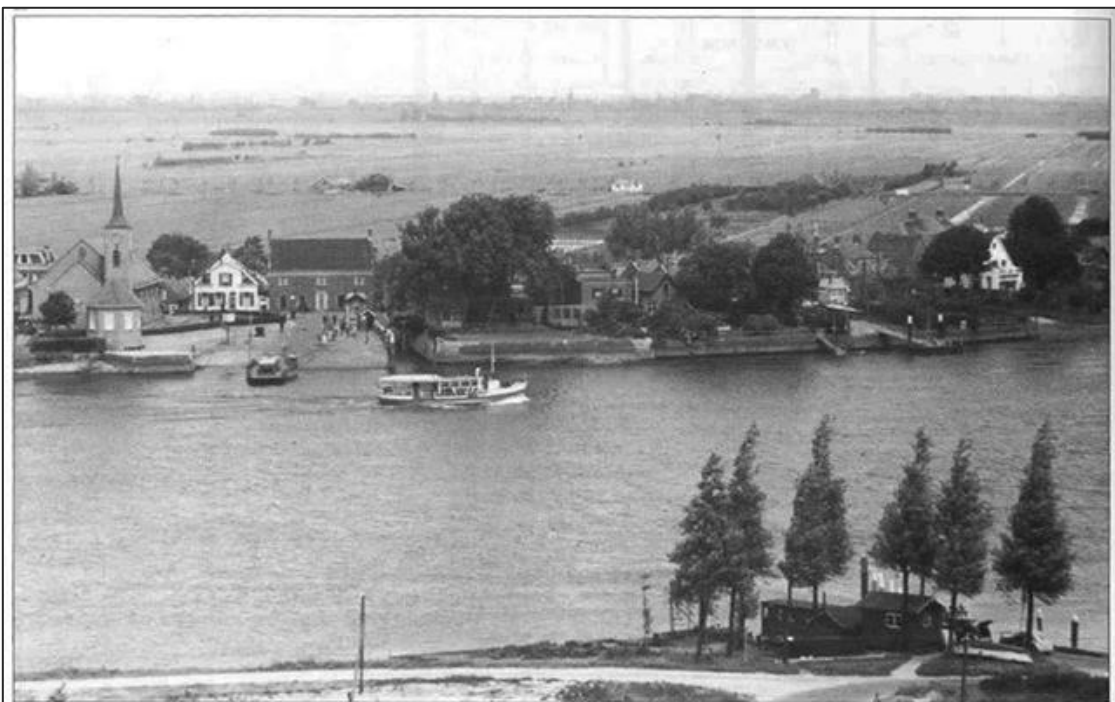
In de zomer van vorig jaar werd Crempene door hem benaderd met de vraag of wij een rol zouden kunnen spelen bij de uitwerking van zijn idee. Na enig overleg kon al snel worden besloten dat een verhaal over die geschiedenis goed zou passen in een luxe extra dikke uitgave van Oud Nieuws. Deze zou worden uitgereikt aan alle bewoners van de Molenweide. Uiteraard zouden de leden van Crempene die uitgave ook ontvangen. Dat Crempene snel kon beslissen over deze vorm van samenwerking is niet verwonderlijk. De vraag van John den Boer sloot namelijk heel goed aan bij één van onze doelstellingen, te weten: het opsporen en verzamelen van gegevens met betrekking tot de geschiedenis van Krimpen aan de Lek, alsmede het uitgeven van deze gegevens, dan wel het bevorderen en steunen van zulke uitgaven.

Drie auteurs zijn aan de slag gegaan en in deze nieuwsbrief kunt u lezen hoe Crempene het idee in drie aansluitende verhalen heeft uitgewerkt.

Namens het bestuur,
Hans Dekker, voorzitter

Inleiding

De nieuwste woonwijk van Krimpen a/d Lek, de Molenweide, is gesitueerd in de polder Krimpen a/d Lek. In de wijk doet niets meer denken aan een poldergebied. Maar tot in de vijftig/zestigste jaren van de twintigste eeuw was het gehele gebied groen, onderdeel van het Holland-Utrechtse veenweidegebied. Vanaf de dijk langs de Lek met zijn lintbebouwing waren de huizen, de watertoren en kerktoren in Ouderkerk aan den IJssel goed te zien.

Een overzichtsfoto omstreeks 1950 uit een kraan genomen van de scheepswerf J. en K. Smit op de Kinderdijk. Destijds moest men zich nog beraden over nieuwbouw in het landelijk gebied van de Krimpenerwaard. Enkele dijkhuizen zijn nog in oude glorie te zien. In de verte de kerkspits van Ouderkerk aan den IJssel. Op de Lek de pont en de veerboot "Vice Versa", die rechts op de steiger aanvaart.

Ongetwijfeld zijn er bewoners in de nieuwe wijk die zich afvragen: ‘hoe is deze wijk tot stand gekomen en wat is de achtergrond van de straatnamen van mijn wijk.’ Het eerste verhaal geeft hier antwoord op.

Maar de geïnteresseerden in onze dorpsgeschiedenis denken wij dat er bewoners zijn die meer willen weten en zich afvragen over de eerste bewoning en ontginning van het gebied. Daarover gaat het tweede verhaal. De Molenweide ligt in een gebiedje dat aanvankelijk niet bestemd was voor woningbouw. Het was gereserveerd voor diverse openbare voorzieningen, activiteiten enz. Het derde verhaal geeft een beeld van wat zich in dit gebied heeft afgespeeld en zal bij de oudere Krimpenaren herinneringen oproepen.

Planvorming Molenweide en de straatnamen in de Molenweide

door Henk Hofwegen

Planvorming

In het blad Nederlek Nieuws was ook ruimte ingericht voor het gemeentenieuws, waaronder nieuws over de structuurvisie. Onder de structuurvisie van de gemeente Nederlek worden verschillende deelprojecten gepland, waaronder het nieuwe dorpshart van Krimpen aan de Lek, de bebouwing aan de Rijdsdijk-Hoofdstraat en de bestemming van het terrein van de voetbalvelden.

In de uitgave van 24 januari 2006 staat dat de inwoners van Nederlek via een virtuele maquette kennis kunnen nemen van de plannen in Krimpen aan de Lek en er hun mening over kunnen vormen. Deze virtuele maquette kan worden geraadpleegd op de website van de gemeente Nederlek, op de informatiezuil in het Lekkerkerkse gemeentehuis of desgewenst op een gratis cd-rom.

In de uitgave van 13 juni 2006 wordt bij het gemeentenieuws verder beschreven wat het nieuwe dorpshart inhoudt. Het project bestaat uit de twee deelprojecten, Nieuw Dorpshart Centrum Ontwikkeling en Nieuw Dorpshart Binnenterrein (later genoemd Molenweide). Het geheel beschrijft de realisatie van woningen in de koop- en huursector, een zorgcentrum, een sociaal-cultureel centrum met bibliotheek, winkels, een hoogwaardige buitenruimte en parkeerruimte. Ook de uitplaatsing van de voetbalvelden van Dilettant wordt in dit artikel genoemd.

Bestemmingsplannen

Op 15 februari 2008 verschijnt het bestemmingsplan BINNENTERREIN KRIMPEN AAN DE LEK (later genoemd Molenweide) van de gemeente Nederlek. Dit bestemmingsplan beschrijft het inrichtingsplan Binnenterrein Krimpen aan de Lek. Het plangebied betreft het gebied dat wordt begrensd door:

- in het noorden: de watergangen achter de tennisvelden van 'TVKL' en de ijsbaan van ijsclub 'Thialf';
- in het oosten: de watergang langs en in het verlengde van de Touwslagerstraat, het Wilgenpad;
- in het zuiden: de watergang achter de woningen aan de Koningin Julianastraat;
- in het westen: de watergang achter de woningen aan de Schoolstraat.

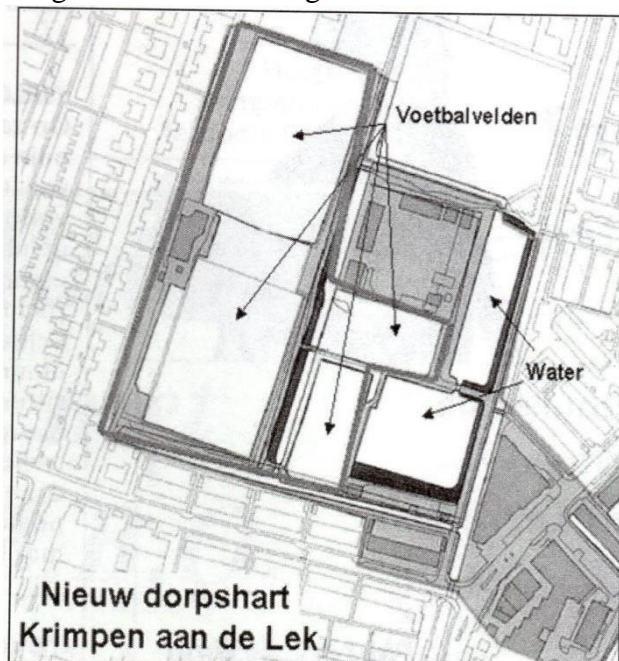
In het plan wordt uitgegaan van de bouw van 113 grondgebonden woningen voor circa 255 inwoners. Dit zijn woningen die rechtstreeks toegankelijk zijn op het straatniveau en waarvan één van de woonlagen aansluit op het maaiveld.

In 2017 verschijnt er een aangepast bestemmingsplan.

Op dat moment was een groot deel van de locatie al getransformeerd en waren er nog enkele delen te realiseren.

Voor de nog te realiseren delen was het plan uit 2008 niet meer toereikend. Er bestond anno 2016 meer behoefte aan flexibiliteit.

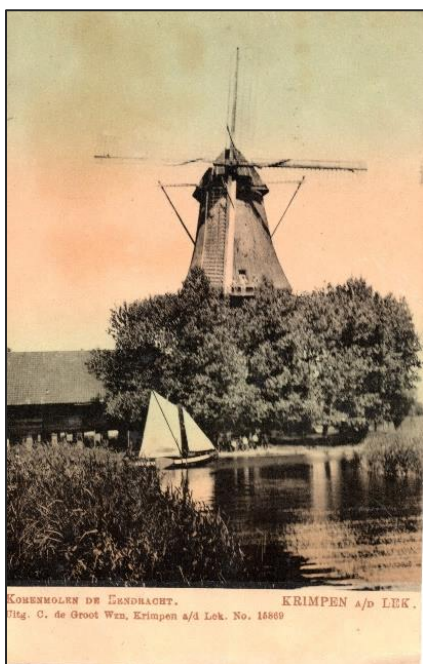
In de praktijk bleek dat er meer flexibiliteit was gewenst qua bouwwijze (rijtjeswoningen, twee-onder-éénkapwoningen en vrijstaande woningen) voor de nog te realiseren delen. In het meest noordelijke bouwveld voorzag het stedenbouwkundig plan uit 2008 bijvoorbeeld in vrijstaande waterwoningen. In de laatste plannen zijn deze echter vervangen door rijtjeswoningen.

Straatnamen Molenweide

In 2008 startte de bouw van het project op de voormalige locatie van de voetbalvelden. Molenweide telt ruim honderd woningen en is in vier fasen gerealiseerd. De straatnamen van de woonwijk Molenweide verwijzen naar vier molens die in ons dorp in bedrijf zijn geweest als houtzaagmolen, korenmolen of pelmolen. In het blad Nederlek Nieuws van 3 september 2013 staat bij het gemeentenieuws enige toelichting over de wijze waarop de commissie, die met de naamgeving van de straten was belast, tot haar besluit is gekomen en de adviserende rol die de historische vereniging 'Crempene' hierbij heeft gespeeld. Het leek de commissie ook zeer toepasselijk om de hoofd- en ontsluitingsweg de naam 'De Eendracht' te geven. In hetzelfde artikel staat vermeld dat de in het plan aan te leggen waterpartij de naam 'De Vijver' krijgt, relaterend aan de voormalige vijvers van de rioolwaterzuiveringsinstallatie die in de volksmond 'de vijvers' werden genoemd.

De Eendracht

In december 2011 hebben de eerste bewoners de huizen betrokken in de straat 'De Eendracht' in het plan Molenweide. De straatnaam komt van molen 'De Eendracht', die op het terrein heeft gestaan waar nu Stinis Holland B.V. is gevestigd, Dorpsstraat 69, tegenover de Bouwvereniging. Eén van de eerste eigenaren was dhr. Horsman, die ook een zeekakenfabriek had ter hoogte van wat nu Dorpsstraat huisnummer 114 is. Een zeekaak is een soort groot en hard uitgevallen kaakje, dat in het verleden diende als nooddrantsoen op schepen. Omdat het niet kon bederven of uitdrogen was het uitermate geschikt voor de lange reizen op zee.

Latere eigenaren waren de heer de Jong en zijn zoons A. en M. de Jong. Het betreft een stellingmolen met dubbel maalwerk. De molen is opgebouwd uit een stenen onderbouw met achtkantige bovenbouw van hout, boven de stelling, vermoedelijk riet gedekt. De molen heeft dienst gedaan als rijstpelmolen en graanmolen en heeft vermoedelijk een voorganger gehad: 'De Vergulde Wallevisch'. Deze molen met zijn oorsprong in 1736 is gebouwd in opdracht van Krijn van Holst en werd gebruikt voor het persen van zaden en als graanmolen.

Weltevreden

De tweede straat in de wijk Molenweide is genoemd naar de houtzaagmolen 'Weltevreden' die op het terrein van de Houthandel Boogaerdt stond, destijds genaamd de firma Weduwe M. Boogaerdt & zoon (Dorpsstraat 88). Deze molen is gebouwd in 1845 door molenbouwer Kloos Kinderdijk als opvolger van molen 'De Karper'.

Door een brand in 1910 werd het bovenste deel van de windmolen zodanig beschadigd dat herstel niet meer mogelijk was en derhalve moest worden gesloopt. De onderbouw bleef behouden en werd ingericht als stoomzagerij en -schaverij. Dit duurde totdat men in 1960 overging op elektriciteit.

Jaren later heeft de Stichting Zaagmolen Weltevreden nog getracht van de molen de onderbouw te behouden en de molen in zijn geheel in ere te herstellen. In 1991 werd het onderstel naar het IHC-terrein verplaatst. Na een felle brand in het onderstel in december 2008 is de stichting opgeheven.

Klein Profijt

Tijdens de vakantieperiode van 2012 hebben de bewoners de huizen betrokken in de derde straat 'Klein Profijt' in het plan Molenweide. De naam komt van houtzaagmolen 'Klein Profijt', die aan de Molendijk achter huisnummer 72 heeft gestaan, binnendijks tussen de Molenweg en het poldergemaal, in de periode 1895 tot 1936. In 1936 werd de molen afgebroken. De eigenaar was L. Groeneveld, met de bijnaam 'Leen van het meuligje'. Het betreft hier een stellingmolen, geheel van hout met een vierkante onderbouw en een achtkantige bovenbouw. De molen werd gebruikt voor het zagen van gebruiksvoorwerpen zoals schoppen, rieten, jukken, bezemstelen, borstels e.d.

De Hoop

De laatste straat in het plan Molenweide is genoemd naar korenmolen 'De Hoop', die toebehoorde aan de familie Drapers en is gebouwd in 1806. Hij stond buitendijks achter de Dorpsstraat ter hoogte van wat nu Dorpsstraat huisnummer 59 is. Tot omstreeks 1885 pelde hij rijst uit Indonesië, daarna nog enige tijd gerst en de laatste 30 jaar functioneerde hij als graanmolen en werd uiteindelijk in 1918 afgebroken.

Windrecht

Het was gebruikelijk dat een molenaar aan de ambachtsheer pacht moest betalen voor het gebruik van de wind, het zogenaamde 'windrecht'. Hier was zelden begrip voor en heeft vaak tot negatieve reacties geleid. In relatie tot het windrecht stond het 'recht op vrije wind'. Dit hield voor de molenaar een waarborg in tegen hinderlijke bebouwing op korte afstand van de molen. Voor watermolens gold een cirkel met een straal van 375 meter. Het laten groeien van hoog geboomte in die omgeving werd evenmin toegelaten. De voor goede windvang benodigde vrije ruimte genoot dus wel een zekere bescherming

Meer molens

In de geschiedschrijving wordt al vanaf 1575 melding gemaakt van molens in Krimpen aan de Lek. Ook op landkaarten die na die tijd verschenen zijn verschillende molens te vinden. Deze molens zijn in de loop der tijd verdwenen of waren voorlopers van latere molens zoals 'De Karper' als voorloper van de molen 'Weltevreden'.

Naast de vier hierboven genoemde molens, waar de straten hun naam aan hebben ontleend, stonden er in dezelfde tijd in ons dorp nog een aantal molens. Dit waren 'Phoenix', 'Adriana Elisabeth' en 'Elisabeth'.

Phoenix

Deze korenmolen stond aan de Molendijk, op de plaats van wat nu Molendijk huisnummer 38 is. De molen werd gebouwd in 1711 en verdween in 1932 onder de slopershamer om plaats te maken voor een woning. De baard van de molen, dit is het sierstuk onder de doorvoering van de bovenas, is naar het Museum 'Het Catharina Gasthuis', wat nu 'Museum Gouda' heet, overgebracht. Zeker is dat er vanaf 1648 op deze plaats al een molen stond. Volgens een koopacte was de grond hiervoor aangekocht van de diaconie. In de loop van de tijd zijn vele molenaars eigenaar geweest van de molen.

Pieter Verhoef kocht de molen in september 1828 van Marinus Ribbe voor f3500,00. Na zijn overlijden op 18 oktober 1831 werd het molenbedrijf door zijn weduwe voortgezet met hulp van knecht Arie Stehouwer, die in 1832 molenaar werd. De molen was vanaf 1858 eigendom van de familie de Jong.

De eigenaren waren:

- 1858 Cornelis de Jong-Maartens zoon.

- 1871 Jan de Jong-Johannis zoon, voor de helft, de andere helft is nog in bezit van Cornelis.
- 1876 Jan de Jong, deze koopt ook de andere helft van Cornelis en wordt volledig eigenaar.
- 1878 Jan Diederik de Jong.
- 1880 Arie de Jong-Klaas zoon.
- 1897 Lutherus van Limborgh en Gerrit Mans

In 1897 werd de molen dus eigendom van de heren Lutherus van Limborgh en Gerrit Mans. Lutherus van Limborgh was één van de werknemers van Arie de Jong-Klaas zn. Gerrit Mans was onderwijzer in Rotterdam. Beide heren waren dus tot aan de sloop in 1932 de laatste eigenaren van de molen.

De namen van de Molenweg en de Molendijk herinneren nog aan de molen. De Molenweg loopt van de rivierdijk tot aan de Tiendweg. Naast de 'Phoenix' zal ook de watermolen, die eerder op de kade ter hoogte van de begraafplaats heeft gestaan, bijgedragen hebben aan de naam

Molenweg. Deze watermolen bracht het water uit de Krimpense polder de boezem in, die als een grote vergaarbak fungeerde om het water bij lage waterstand op de rivier te kunnen lozen.

Adriana Elisabeth

Deze houtzaagmolen stond op de plaats waar nu machinefabriek Krimpen is gevestigd. De molen werd eind 1905 gebouwd. B&W verleenden hier voor op 15-09-1905 een Hinderwetvergunning. Eigenaar was de heer L.C. Groeneveld. Deze molen heeft niet lang dienst gedaan. Al in 1914 werd de molen afgebroken. De molen is vernoemd naar de dochter van de eigenaar, Adriana Elisabeth, die 8 jaar oud was toen de molen werd gebouwd. Zij werd de vrouw van bakker Bas de Jong (bijgenaamd Bas van Giele).

Elisabeth

De 'Elisabeth' was ook een houtzaagmolen. Deze molen stond achter de Molendijk ter hoogte van wat nu Molendijk huisnummer 10 is en werd gebruikt voor het aandrijven van houtbewerkingsmachines voor de fabricage van houten onderdelen voor kwasten en borstels. De laatste eigenaar was de heer A. Groeneveld, de broer van L.C. Groeneveld.

Tijdens de dijkversterkingswerkzaamheden in 2003 deed men een opmerkelijke vondst. Bij het baggeren ter hoogte van de Molenweg kwam een 645 kg wegende molensteen boven water. Dit bleek één van de molenstenen te zijn van 'De Phoenix' die men tijdens de sloop van de molen in de Bakkerskil had laten rollen. Deze molensteen ligt nu op de gemeentewerf. De historische vereniging had ooit plannen om te kijken of er iets met de molensteen gedaan kon worden op de Molenweide in de vorm van bijvoorbeeld een monument met informatiebord. Door de slechte staat waarin de molensteen nu verkeert is het echter niet meer mogelijk er nog iets mee te doen.

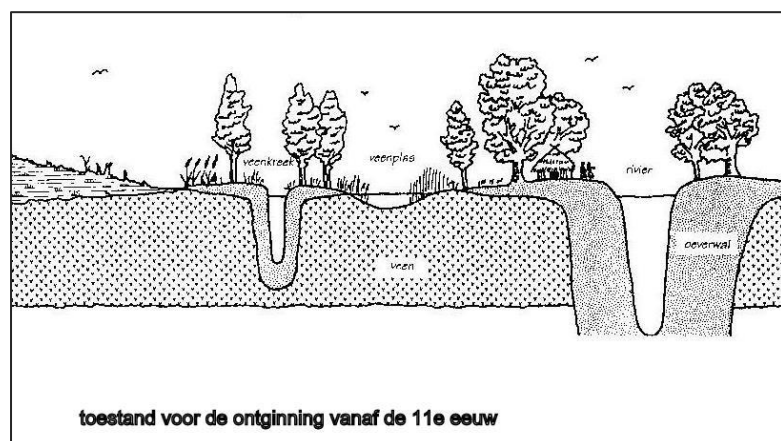
Van Crempene tot Kern Krimpen a/d Lek

door Hans Dekker

1. Ontginning van de Krimpense polder

De ontginning van het Hollands-Utrechtse veengebied vond ongeveer plaats tussen het jaar 1000 en 1300. Langs de Hollandse IJssel, de Merwede (Nieuwe Maas) en de Lek werd hiermee vermoedelijk al in de late 10^e, begin 11^e eeuw een begin gemaakt. In Crempene (op de Merwede) zou dus sprake van een vroege ontginning zijn, met zekerheid was er al in 1064 sprake van een kleine bewoonde kern, 4 hoeven groot. De plaats van de eerste kerk, buitendijks gesitueerd, wijst ook op vroege bewoning, d.w.z. voor de bedijking die volgde op de ontginning.

Voor de eerste bewoningslocatie werd gekozen voor een betrekkelijk hoge plaats op de oever van de rivier

en aan de rand van het hoger gelegen veenmoeras, zodanig dat men bij normaal hoog water droog zat.

Bewoning op de rivieroever ging hier dus vooraf aan de bedijking, die zoals algemeen wordt aangenomen voor 1150 was gerealiseerd. Door de landsheer (voor de Krimpenerwaard eerst de Bisschop van Utrecht, later de graaf van Holland) werd aan bepaalde organisatoren (de Utrechtse kapittels resp. adellijke geslachten) het recht verleend een stuk veenmoeras bloksgewijs te laten ontginnen. Eén of meerdere blokken

vormden een bestuurlijke eenheid, een ambacht. Krimpen is het enige dorp in de Krimpenerwaard dat uit één ontginningsblok bestaat. Krimpen vormde ook een zelfstandige parochie. Al bij het begin van de ontginning werd een kavel gereserveerd om inkomsten voor een kerk veilig te stellen. Van oudsher werd het perceel weiland tegenover onze dorpskerk 'het kerkeland' genoemd.

Het daadwerkelijk ontginnen gebeurde door boeren, die in ruil voor de erkenning van het gezag van de ambachtsheer en tegen betaling van tiendrechten persoonlijke vrijheid en volledige beschikkingsmacht over hun grond hadden.

Het begin van de ontginning was geen toeval. In die periode was er sprake van een snelle groei van de bevolking en er was behoefte aan meer landbouwgrond omdat men voor een eerste levensbehoefte als graan nog op eigen productie was aangewezen. Per boer werd zoveel grond uitgegeven dat het gezin, dat er zich op vestigde, van de opbrengst kon leven.

Voorop het perceel was er ruimte voor een woning, daarachter bouwland voor graan en daarachter weiland voor de onontbeerlijke mest.

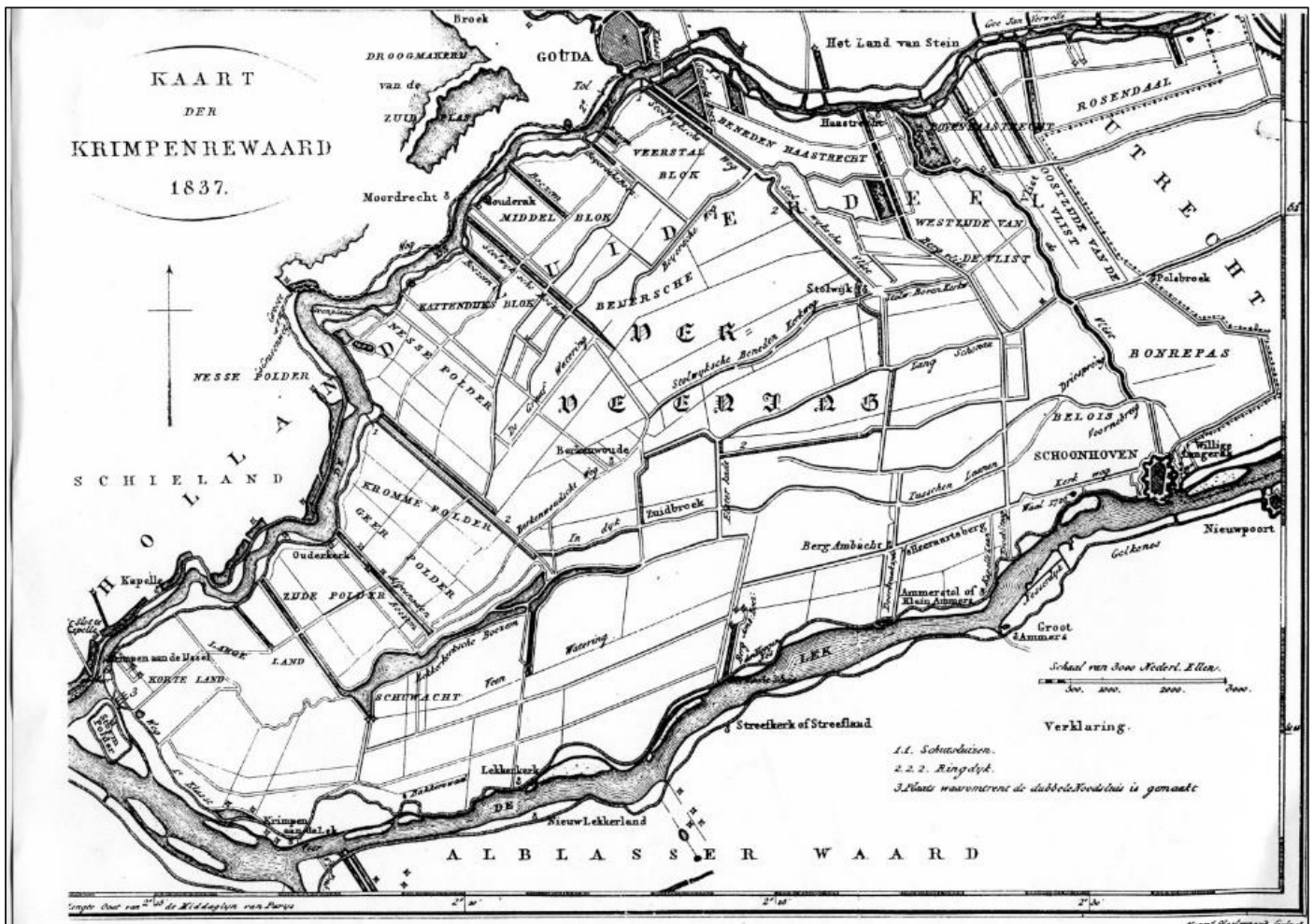
De totale grootte van het uitgegeven perceel, hoeve genoemd, bedroeg gemiddeld ca. 18 morgen, dit is ongeveer 15 hectare.¹ Er worden twee typen ontginningen onderscheiden, de vroegste zijn de ontginningen met vrije opstrek. Later is er sprake van zgn. cope-ontginningen, herkenbaar aan de rechthoekige blokvorm en het rechthoekig slotenpatroon. Deze kavels, waren genoemd, kregen een breedte van 30 roe (113 m.)².

¹ 1 morgen is ca 0,85 ha., een oude middeleeuwse oppervlaktemaat, afkomstig van een oppervlak dat in één morgen kon worden omgeploegd).

² Een roe is 3,676 m. en bestaat ook als oppervlaktemaat: 1 roe is 14,19 m². De lengte van de kavels werd vaak bepaald op 6 voorling (1250 m.). Eén voorling is ongeveer 210 m., een oude middeleeuwse lengtemaat

Het ontginnen is een gigantisch karwei geweest. Zoals eerder opgemerkt was het gebied een veenmoeras. Het veen lag als een groot sponsachtig kussen enkele meters hoger dan de gemiddelde rivierstand, zodat alleen op de randen van het veenkussen bij hoog water klei werd afgezet. In het veen liepen kleine stroompjes (bij ons de Loet), die het water afvoerden naar de rivier. Allereerst moest de begroeiing worden geroid of afgebrand. Daarna werd door het graven van rechte evenwijdig lopende sloten loodrecht op de rivieroever de grondwaterstand verlaagd. Die rivieroever was de zogenaamde ontginningsas. Door het verlagen van de grondwaterstand werd de grond droger en geschikt voor de verbouw van graanproducten. Aan de achterkant en de zijkant(en) van het ontginningsblok werd een kade aangelegd die voorkwam dat water uit het nog niet ontgonnen gebied bleef toestromen.

Kaartje Krimpenerwaard 1837

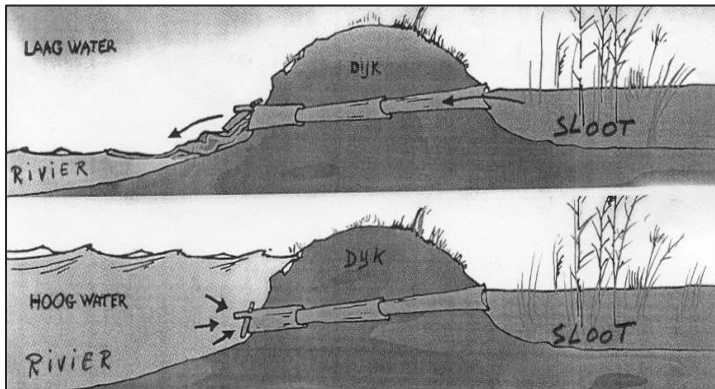
Hoe de ontginningen met vrije opstrek werden georganiseerd en gereguleerd is niet zo goed bekend. De definitieve achtergrens lag niet zoals bij de cope-ontginning op een vooraf vastgestelde maat en zou pas na verloop van tijd zijn bereikt. Deze achtergrens kan bijvoorbeeld een natuurlijke barrière zijn geweest of een overeengekomen of al bereikte achtergrens van een andere ontginning.

De polder van Krimpen is overal langer dan 1250 m. Bij deze vroege ontginning gold dus kennelijk het recht van vrije opstrek. De sloten van onze polder lopen niet overal evenwijdig, zoals het geval is bij cope-ontginningen. Duidelijk is in de huidige verkaveling te zien dat de sloten steeds loodrecht op de rivieroever zijn gegraven. Gezien het bochtig verloop van die oever vertonen de kavels een gerend patroon. Dit geldt alleen voor het gedeelte Dorpsstraat, Middelland, Molendijk en Noord.

De verkavelingsrichting aan de oostkant van de kerk wijkt af van dat gerende patroon en doet een andere ontginningsas vermoeden dan de huidige dijk. Daar gaan we in een volgende nieuwsbrief nader op in. Recente archeologische vondsten, o.a. langs de N210, lijken in tegenspraak met bovenstaande zienswijze op de ontginning, ook daar hopen we in een volgende nieuwsbrief nader op in te gaan.

2. Ontwatering en waterbeheer

Na verloop van tijd ontstonden er problemen. Men kreeg te maken met hogere rivierstanden. Maar behalve dat, begon door de ontwatering het veen in te klinken, waardoor het maaiveld steeds lager kwam te liggen en bij hoog water dreigde onder te gaan lopen. Op zeker moment werd het noodzakelijk ook aan de rivierzijde een kade (die later zou uitgroeien tot een dijk) aan te leggen. Het gebied werd toen dus geheel van het buitenwater afgesloten en er was een polder ontstaan. Om de waterstand te kunnen beheersen was de aanleg van een watergang (bakwetering) achter de kade en de erven nodig om het water uit de sloten op te vangen. Met klepduikers in de kade kon bij eb worden geloosd in de rivier.

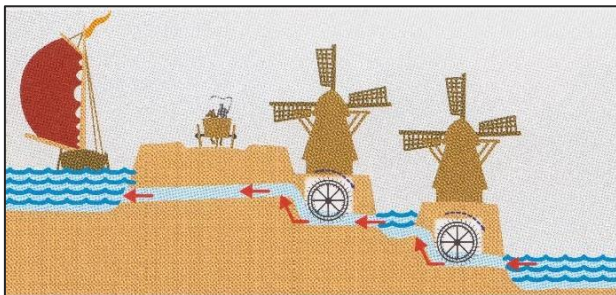

plaatje klepduiker

Het proces van polderpeilverlaging en inklinking is sindsdien niet meer gestopt. Door de stijgende buitenwaterstand werd het steeds moeilijker om polderwater te lozen en het grondwaterpeil laag te houden.

Toen het op zeker moment onmogelijk werd om zelfs bij eb op de rivier te lozen moest er naar andere oplossingen worden gezocht voor het waterbeheer.

Eind 1400, begin 1500 werd aan weerszijden van wat nu de Molenweg is een boezem aangelegd met een wipwatermolen op de plaats van de huidige aula van de begraafplaats. In 1575 wordt er melding gemaakt dat door oorlogshandelingen bij de schans van Krimpen twee wipwatermolens zijn vernield. Dat zou betekenen dat er sprake moet zijn geweest van een hoge en lage boezem, met een lage en hoge molen, dus een getrapte bemaling.

plaatje getrapte bemaling

In 1733 blijken er weer twee molens te staan. De ondermolen op de oude plaats van de eerste molen en de bovenmolen 230 m. ten westen van de Molenweg tussen de hoge en lage boezem. Het water uit de hoge boezem werd zoals vanouds via de Vrouwensluis geloosd op de Bakkerskil. In 1878/79 werd overgeschakeld op een stoomgemaal (Hendrikus de Jong), gebouwd achter de

Vrouwensluis.

In 1948 werd het gemaal omgebouwd tot een elektrisch gemaal, dat tot 1982 in gebruik is geweest. Sederdien watern de polder Krimpen a/d Lek via andere polders uit op de Hollandse IJssel (nu het gemaal Johan Veurink in Krimpen aan den IJssel).

Plaatje onder en bovenboezem

De verantwoordelijkheid voor de waterhuishouding in de polder lag van oudsher bij het ambachtsbestuur (naast de taken van burgerlijk bestuur en rechtspraak). Pas in 1855 zou scheiding plaats vinden tussen enerzijds gemeentebestuur en anderzijds polderbestuur. Het Hoogheemraadschap (dijkbeheer) werd toen de toezichthouder van alle polders in de Krimpenerwaard. In 1975 werden de polders als bestuurseenheid opgeheven en ging hun taak over op het Hoogheemraadschap (toen nog van de Krimpenerwaard).

3. Het landgebruik in de Polder

Dit hoofdstuk is een samenvatting van een uitgebreider verhaal dat in de volgende aflevering van Oud Nieuws zal worden gepubliceerd.

De boeren die zich hier vestigden moesten aanvankelijk volledig zelfvoorzienend zijn, niet alleen voor wat betreft voedsel, maar ook voor de bouw en onderhoud van hun boerderij en bijgebouwen, gebruiksvoorwerpen, kleding, verwarming, etc. Het belangrijkste voedsel bestond uit brood en brij (pap). Een eerste levensbehoefte was dus graan. Behalve de akker voor de graanteelt had men ook weidegrond nodig voor het vee. Voor het verbouwen van graan was mest onontbeerlijk. Verder was voor de graanteelt een niet te hoge grondwaterstand een vereiste. Door

de eerder genoemde daling van het maaiveld en de hogere grondwaterstanden gingen de graanopbrengsten steeds verder teruglopen. In het laatste kwart van de 14^e, eerste helft van de 15^e eeuw was het in de Krimpenerwaard vrijwel afgelopen met de verbouw van broodgranen. Dit was ook de tijd na de periode van zelfvoorziening, dat de economie (eerst nog gebaseerd op ruilhandel) plaats

ging maken voor een geldeconomie met een toenemende specialisatie en marktgerichtheid.

Voor de boeren in de Krimpenerwaard betekende dit dat ze zich steeds meer gingen richten op de veeteelt. Zij gingen meer koeien houden en meer zuivel, kaas en boter produceren. De best ontwaterde delen direct achter de dijk werden in gebruik genomen als weiland en de rest van het ontgonnen gebied als onbemest hooiland.

Ook de teelt van hennep als grondstof voor een aantal belangrijke producten, zoals zeildoek, touw en olie werd een bron van inkomsten. De teelt vond plaats op kleine akkertjes dicht bij de boerderij. Deze teelt vroeg om een zware bemesting. Alle mest die in de winter op stal door de koeien werd geproduceerd kwam ten goede aan de teelt. Dit had tot gevolg dat het bemesten van het weiland maar schraal was en het hooiland in het geheel niet werd bemest. De combinatie hennep-teelt en veeteelt werd het hennep-weidebedrijf genoemd. Met deze combinatie was een bedrijvigheid ontstaan die vrijwel het gehele jaar werk en inkomsten opleverde.

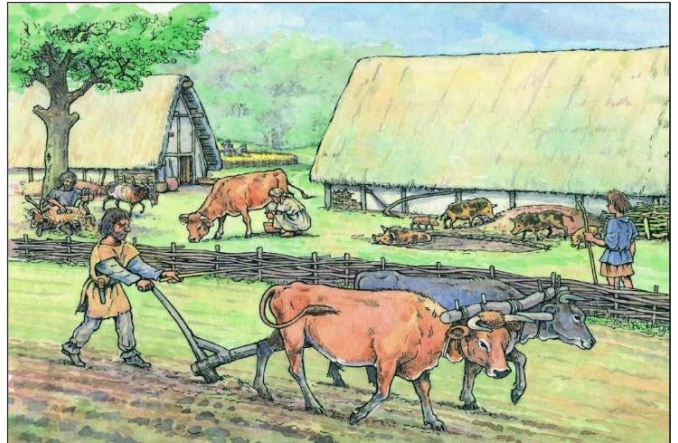
Een gevolg van de overschakeling van graan naar hennep-weidebedrijf was dat er arbeidsoverschot ontstond op het platteland, vanwege het in vergelijking met de graanteelt minder arbeidsintensieve karakter van met name de veeteelt. Het probleem van het arbeidsoverschot werd opgelost door het gaan uitoefenen van andere activiteiten, zoals visserij, eenden vangst, werken in de riet- en griendcultuur en arbeid in de dijk- en waterbouw.

Het probleem van het arbeidsoverschot en ook de bevolkingsgroei werd in de loop der tijd verder opgelost, doordat dorpelingen zich in de steden lieten opleiden en terugkeerden als timmerman, smid en dergelijke beroepen. De aanvankelijke agrarische samenleving was veranderd en dat had gevolgen voor het bewoningspatroon. Het binnendijkse bebouwingslint werd opgevuld met huizen van arbeiders en

ambachtslieden. Toch zou het relatief kleine aantal boeren de exploitatie van de Krimpense polder tot in de 20^e eeuw bepalen.

Dat de hennep-teelt zo'n essentieel onderdeel was geworden van het boerenbedrijf is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan de haringvisserij en de koopvaardij. De hennep-teelt kon meegroeien met de geweldige groei van de Hollandse haring- en koopvaardijvloot, want aan de vraag naar zeildoek, netten en touw was nauwelijks te voldoen. De periode van groei van de hennep-teelt duurde tot de eerste decennia van de 17^e eeuw, maar bleef daarna nog wel enige tijd een belangrijk bedrijf. Maar met de teruggang van de

haringvisserij en de opkomst van de stoomvaart was het rond 1830 vrijwel gedaan met de hennep-teelt. In

Krimpen aan de Lek wordt al na 1865 geen melding meer gemaakt van hennep-teelt.

In de andere tak van het hennep-weidebedrijf, de veeteelt, is eeuwenlang veel minder sprake geweest van flinke groei, en ook waren er meer perioden van op- en neergang. Maar met de afname van de hennep-teelt (zo rond 1780) werd het accent van het boerenbedrijf steeds meer verlegd naar de veeteelt. De mest die niet meer nodig was voor de hennep-pakkers kon worden gebruikt op de tot dan onbemeste hooilanden, waardoor het areaal weiland toenam. Dit maakte het mogelijk de veestapel te laten groeien en daarmee de zuivel-productie, vooral die van kaas. Meer kaas gaf wei (overblijvende vloeistof bij de kaasbereiding) die werd gebruikt als voer om meer varkens te houden voor vlees en opnieuw voor meer mest.

Van groot belang voor de groei is ook de vervanging van de windbemaling door het stoomgemaal Hendrikus de Jong aan de Molendijk in 1879 geweest. Hiermee kon het gewenste polderpeil beter worden beheerst. Het gevolg was dat de koeien eerder naar buiten konden, de grasmat zich beter kon ontwikkelen en de hooioogst kon vervroegen.

Wat opvalt in de eerste helft van de 20^e eeuw is de wijze van bedrijfsvoering. De boeren in de Krimpenerwaard waren in het algemeen nogal conservatief ingesteld en geneigd alles bij het oude te laten. Alle werkzaamheden werden nog met de hand en waar mogelijk met behulp van een paard verricht. Als het kon werd, zeker bij de kleine boeren, het hele gezin ingeschakeld, zodat knechten, dienstmeiden en daggelders konden worden ontslagen. Werkdagen van 10-15 uur waren normaal.

Feitelijk kwam pas na de Tweede Wereldoorlog de mechanisatie goed op gang. De tweede helft van de 20^e eeuw was ook de periode waarin uitbreiding van het dorp richting de polder plaatsvond. Onvermijdelijk verdwenen hierbij door onteigeningen ook een aantal boeren. Momenteel is er in de gehele Krimpense polder nog slechts een enkele boer over.

Aan het einde van dit hoofdstuk kunnen we vaststellen dat na ca. 1900 en zeker na 1945 het karakter van de polder veranderde als nooit tevoren. Onze oudste bewoners hebben de laatste hooilanden zien verdwijnen en de ruige mest nog zien uitrijden. Ze hebben de hooihoppers nog in het weiland gezien, evenals het binnenhalen van het hooi met paard en wagen. Dit alles ook op de plaats van de huidige Molenweide. Dat is allemaal voorgoed veranderd en de nieuwe bewoners zullen het moeten doen met de verhalen, zoals deze en die in de volgende uitgave van Oud Nieuws.

4. Voorgeschiedenis woningbouw

De woningwet

Het begin van de uitbreiding van ons dijkdorp zoals die zich in de loop der eeuwen had ontwikkeld lag feitelijk in het begin van de 20^e eeuw. Dit was geen toeval. De leefomstandigheden van de arbeider waren in de 19^e eeuw in Nederland zeer slecht. Er was gebrek aan alles, vooral aan goede voeding en goede woonomstandigheden met als gevolg hun slechte gezondheid. Vooral de woonomstandigheden konden

ronduit verschrikkelijk worden genoemd. Overheidsbemoediging bestond in het geheel niet.

Pas rond het midden van die 20^e eeuw kwam hiervoor belangstelling. In eerste instantie waren het artsen die op dat probleem gingen wijzen. De aanleiding was onder meer een vreselijke cholera-epidemie in 1832-1833.

De nieuwe grondwet van 1848 activeerde ook het denken over de dringend nodige verbetering van de volksgezondheid.

Een citaat uit een in 1854 verschenen rapport van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs (KIVI) dat in opdracht van Koning Willem II was opgesteld.

‘Inderdaad, Sire, wij zijn van mening, dat alle pogingen die worden aangewend om misbruik van sterke drank te bestrijden en betere zeden bij de lagere klassen van het volk te doen postvatten, dan alleen goede vruchten zullen kunnen afwerpen, wanneer zij gepaard gaan met een nauwgezette zorg voor het verblijf, voor de woning der mindere klasse; want daar is de zetel van het gezin; daar is de plaats van de opvoeding der kinderen; daar moet de man zijn vrouw leren achten en liefhebben daar is het terrein van zijn stille overweging en van zedelijke invloed op zijn kroost.’

Het zou nog vijftig jaar duren waarin de schrijnende situatie van een groot deel van de Nederlandse bevolking werd geaccepteerd. In de eerste plaats kwam deze laksheid voort uit het ouderwetse denken dat het lot van armoede van grote bevolkingsgroepen maar moest worden geaccepteerd, men moest zijn plek kennen. De tweede oorzaak was dat de armoedebestrijding en de volksgezondheid niet gezien werd als taak voor de Rijsoverheid maar voor de gemeenten.

Het gaat te ver om in dit verhaal nader in te gaan op deze sociale kwestie, de politiek en de opkomst van de arbeidsbeweging in de jaren na 1848.

Uiteindelijk kwam pas in 1901 de eerste Gezondheidswet en de Woningwet tot stand. De Gezondheidswet regelde het Staatstoezicht op de volksgezondheid. Het doel van de Woningwet was om de bouw en bewoning van slechte en ongezonde woningen onmogelijk te maken en de bouw van goede woningen te bevorderen. De wet bevat voorschriften inzake de eisen die aan woningen moeten worden gesteld en verplicht de gemeenten dergelijke eisen op te stellen.

Van bedstee naar ledikant

De inwerkingtreding van de Woningwet leidde tot verschillende initiatieven in Krimpen aan de Lek. Zo werd in 1904 de woningbouwvereniging 'Coöperatieve Woningbouwvereniging Volksbelang' opgericht. Met een geldlening van f 20.000,- werd van de familie Mijnlieff voor f 6500,- grond en een aantal oude huizen aangekocht. Met het resterende bedrag werden in totaal 20 huizen gebouwd. Deze nog steeds bestaande huizen onder de straatnaam Bouwvereniging werden betrokken door de leden en bestuursleden van de vereniging. Over de achtergrond van de leden lezen we iets uit het beroep dat door hen werd uitgeoefend. We treffen aan werkmannen, scheepmakers, scheepstimmermannen, blokmakers, een vlotter, een scheeps- en huisschilder, een metselaar, een huistimmerman, een koopman en een brievenbesteller. In 1933 werden de woningen door de bewoners gekocht van de vereniging, die maar éénmaal en dan alleen voor eigenbehoefte een woningbouwproject heeft gerealiseerd. Ook werden in die beginjaren van de 20e eeuw door meer vermogenden woningen gebouwd voor de verhuur. De Tuinstraat, Mandenmakersstoep, Zalmstraat en Kerkestoep zijn allemaal in die tijd gerealiseerd. Een aantal woningen dat al weer verdwenen is stond in de Landzichtstraat, toen de 'Dertienhuizen' genoemd. Deze werden gebouwd in opdracht van Aart Klip, de eigenaar van de koperslagerij en metaalgieterij die gevestigd was in Onder de Waal. De naam Dertienhuizen is nu bekend als straatnaam en voor het Seniorencomplex De Dertienhuizen.

Een belangrijke gebeurtenis op het gebied van woningbouw vond plaats op 19 december 1919. Op basis van particulier initiatief werd toen de woningbouwvereniging Ons Belang opgericht. In 1920 gaat het bestuur in samenwerking met een architect zich richten op de aankoop van grond voor het bouwen van een vrij groot aantal woningen. Het jaar daarop werd een aantal percelen grond gekocht met daarop een huis met erf, een akker en een boomgaard. In dat betreffende jaar werd overeengekomen dat de gemeente het huis, het erf en een gedeelte van de grond zal overnemen. Die grond zal dan worden gebruikt voor de aanleg van een weg tussen de dijk (Dorpsstraat) en de Tiendweg. Deze weg zal later de naam Schoolstraat krijgen. Omdat een gedeelte van de Schoolstraat de westelijke begrenzing vormt van de Molenweide en omdat er tussen het bouwen van de Schoolstraat en het bouwen van de Molenweide precies 100 jaar ligt en het dus een heel andere tijd was dan de tegenwoordige, is het interessant er iets meer over te vertellen.

In 1922 wordt gestart met complex I, de bouw van 5 blokken van 6 woningen. De bouwkosten voor de dertig woningen bedragen f 93.000,-. De woningen worden verhuurd voor f 3,40 per week, inclusief water. De hoekwoningen zijn f 0,20 duurder.

Een aansluiting op de waterleiding was mogelijk, omdat in 1910, in opdracht van het waterleidingbedrijf Lek en IJssel, een watertoren en een leidingennet in de dijk tot stand was gekomen. Deze aansluiting alleen

al was een enorme verbetering voor de nieuwe bewoners. In hun oude bewoning waren ze aangewezen op water uit de sloten en de rivier. Berucht waren in die tijd ziekten als tyfus en cholera, die voortkwamen uit het drinken van vervuild water. Van een riolering was nog geen sprake, de huizenblokken hadden per blok een septictank. Als de tank vol was waren de bewoners gezamenlijk verantwoordelijk voor het leeghalen. Vanwege stankoverlast die dat met zich meebracht schreef het verenigingsreglement voor dit alleen 's avonds na 10 uur mocht gebeuren.

Om de bouwkosten en de huur te kunnen beoordelen kijken we naar het uurtarief van ene Klaas Ooms die belast was met het uitbaggeren van de sloot achter de woningen. Het zware werk met een baggerbeugel en een schouw werd door hem uitgevoerd voor 50 cent per uur.

Dat het geen welvarende tijd was blijkt uit de volgende voorval. Voor rekening van Ons Belang werden er 22 ledikanten gemaakt à f 16,- per stuk. Dit voor bewoners die in hun oude woning nog in bedsteden sliepen en die niet over de middelen beschikten om een ledikant aan te schaffen. De ledikanten moesten wekelijks worden afbetaald met f 0,50 voor 1 ledikant, f 0,75 voor 2 ledikanten en f 1,00 voor 3 ledikanten.

In 1923 werd begonnen met complex II van 3x6 woningen. In datzelfde jaar koopt de gemeente pas de grond voor de aanleg van de verharde weg en een stoep van de dijk en voor de bouw van een Openbare

Lagere School ter vervanging van de oude school aan de Dorpsstraat. De bewoners maakten voor de aanleg van de weg nog enige tijd gebruik van een smal en onverhard pad om op het dorp te komen. De bouw van de lagere school startte in 1924 en werd in 1925 in gebruik genomen. Direct ten noorden daarvan werd in 1941 een kleuterschool gebouwd met voldoende ruimte er tussen om later een straat aan te leggen, de Koningin Julianastraat.

De naam Schoolstraat werd pas ingevoerd in 1930, voordien werd hij aangeduid met Wijk B, gevolgd door het huisnummer. Pas in 1938 werd gestart met de start van complex III, 3x2 woningen tussen complex I en II. Hiermede was de gehele oostkant van de Schoolstraat gerealiseerd.

De polder in

Kort na de Tweede Wereldoorlog kwam er een ontwikkeling op gang, waarbij het aantal woningen in de polder het woningbestand langs de dijk uiteindelijk zou overtreffen. Van die gebiedsuitbreiding is de Molenweide voorlopig het sluitstuk. In grote lijnen zal die ontwikkeling hier worden weergegeven.

Na de realisatie van de woningen in de Schoolstraat is jarenlang het aantal woningen niet meer gegroeid. Ondanks dat de woonbehoefte bleef stijgen verhinderde de crisis in de dertiger jaren en de oorlog de uitbreiding van het woonareaal. Noodgedwongen inwoning was aan de orde van de dag.

Zowel de gemeente als Ons Belang maakte tijdens de oorlogsjaren wel plannen voor woningbouw ten oosten van de Schoolstraat.

Als eerste naoorlogse uitbreiding van

het dorp werd de Nijverheidsbuurt gebouwd. Hiertoe vonden in 1946 de eerste onteigeningen plaats, waarbij onder meer het eerste areaal weidegrond van ca 10 ha. aan het boerenbedrijf werd onttrokken. In 1948 kreeg Ons Belang de goedkeuring voor de bouw van 10 woningen in de Visserijstraat en in 1950 voor 10 woningen in de Scheepmakersstraat. De woningbouwvereniging had graag meer gebouwd, maar de toewijzing van overheidswege stond dat niet toe. De overige bebouwing in de Nijverheidsbuurt in de jaren vijftig werd uitgevoerd door de gemeente.

In 1953 werd gebouwd in de Koningin Julianastraat als sluitstuk van de bebouwing in de Nijverheidsbuurt. Deze straat vormt de zuidelijke begrenzing van de Molenweide. Ook de bouw, aansluitend in de jaren zestig in de Dichtersbuurt werd uitgevoerd in opdracht van de gemeente.

Pas in 1968 werd het door veranderde overheidsregels voor de woningbouwverenigingen gemakkelijker om te bouwen. Overigens werden de door de gemeente gebouwde woningen in 1981 overgedragen aan Ons Belang. Het ging hard in de jaren zestig en zeventig, vooral omdat er niet meer alleen werd gebouwd voor de Krimpense bevolking.

In de periode 1920 t/m 1960 was de bevolking gegroeid van ca. 700 naar 3753 inwoners, hetgeen geheel kon worden toegeschreven aan het geboorteoverschot. In de jaren daarna groeide het aantal snel, tot en met 1970 was het al gestegen naar 5335. Het vestigingsoverschot overtrof het geboorteoverschot ruimschoots. Voor de snelle toename waren meerdere oorzaken aan te wijzen. Op de eerste plaats waren de huisvestingsmogelijkheden in Rotterdam uitgeput. Volgens provinciaal beleid was er aan de zuidwestkant van de Krimpenerwaard en dus ook in Krimpen aan de Lek een belangrijke overloopfunctie toebedacht.

In de tweede plaats maakte de toegenomen welvaart, mobiliteit en bereikbaarheid (1958, bouw Algerabrug) het mogelijk een aantrekkelijke woonomgeving buiten de stad te kiezen. Zo is eind jaren zeventig op wat inbreilocaties na het hele denkbeeldige vierkant Lekdijk-Breekade-Tiendweg-Schoolstraat (net ten westen daarvan de Bloemenbuurt) volgebouwd.

Binnen dit gebied resteerde nog een zone die niet bestemd was voor woningbouw. Dit gebied wordt ontsloten door de Koningin Julianastraat-Schoolstraat, Schepenstraat en het fietspad in het verlengde van de Touwslagerstraat. Dit gebiedje heeft veel bestemmingen gekend, voordat op een gedeelte daarvan toch de nieuwste wijk, de Molenweide, is gerealiseerd. De volgende bijdrage zal hier nader op ingaan.

Hier zij volledigheidshalve nog vermeld dat in de jaren tachtig de sprong over de Tiendweg werd gemaakt met de realisatie van Tiendweg-Noord. Samen met de aanleg van het recreatiegebied Krimpenerhout en de golfbaan is dit de periode waarin het oppervlakte weiland overal in hoge mate wordt verkleind.

Wat resteert, het polderland ten westen van het dorp biedt nog maar voor enkele boeren ruimte.

Krimpen a/d Lek - Touwslagerstraat

Bronverwijzing:

1. Geschiedenis van Holland onder redactie van Thimo de Nijs en Eelco Beukers 2002
2. Boer en boerderij in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden door Huib de Kok 2007
3. Haven en achterland: Rotterdam en de Krimpenerwaard verstrengeld in touw onder redactie van L.A.F. Barjesteh van Waalwijk van Doorn 1998
4. Materiële culturen in de Krimpenerwaard in de zeventiende en achttiende eeuw. Ontwikkeling en diversiteit door Johan A. Kamermans 1999
5. Schatrijk Krimpenerwaard, verhalen uit de 20^e eeuw. SCHOK 2007
6. Koninkrijk vol sloppen door Auke van der Wout 2010
7. 75 jaar Woningbouwvereniging 'Ons Belang' door Jan van Lit 1994

Het binnenterrein; wat gebeurde daar allemaal?

door Elsa Moerkerken

Het binnenterrein wordt omsloten door de Koningin Julianastraat, Schoolstraat, Schepenstraat en het fietspad in het verlengde van de Touwslagerstraat. In de loop der jaren hebben daar veel activiteiten plaats gevonden.

Feestterrein

Toen het binnenterrein (het westelijk deel) grenzend aan de Schoolstraat nog een weiland was, werden daar veel feestelijkheden gehouden. Het weiland was van boer Jan Huizer. Hij stelde het beschikbaar voor diverse evenementen, zoals de zomeruitvoeringen van gymnastiekvereniging Sparta en de Oranjevereniging 'Oranje Boven'. Er werd daar ter plaatse een brug over de sloot gelegd en op het weiland werden diverse kraampjes met attracties geplaatst. Ook de biertent van Wout Ouweneel werd jaarlijks opgebouwd. Op een podium met verlichting waren folkloristische uitvoeringen van de Oranjevereniging te zien. Vooral net na de Tweede Wereld Oorlog werd Koninginnedag uitbundig gevierd. Jan van Brandwijk had geluidsapparatuur en zorgde voor de muziek op het

feestterrein. Het nummer dat regelmatig gedraaid werd was 'Happy Days Are Here Again'

Iedereen kon meedoen aan de volksspelen op Koninginnedag, zoals zaklopen, kruitwagens rijden en kop-van-jut slaan. Het was voor de toeschouwers en zeker voor de deelnemers zeer vermakelijk.

Uitvoering aan de ringen door W. Groen tijdens de jaarlijkse openluchtuitvoering in 1962.

De gymnastiekvereniging Sparta hield ook hun jaarlijkse openluchtuitvoering op het terrein achter de Schoolstraat. Aan de burgemeester werd gevraagd om toestemming om de Prinses Ireneschool als kleedgelegenheid te mogen gebruiken. Er werd eerst een optocht gehouden door het dorp met de muziek van Crescendo. Op het terrein werd een consumptietent geplaatst en voor de verkoop van zwak-alcoholische dranken moest toestemming gevraagd worden aan de Commissaris van de Koningin van de provincie Zuid-Holland.

Rioolzuiveringsinstallatie 1955-1983 en gemeentewerken

De gemeente had een modern rioolverwerkingsysteem langs het huidige fietspad laten aanleggen. Men liep hiermee voorop in de Krimpenerwaard. In 1983 is een nieuwe rioolzuiveringsinstallatie gebouwd op de Zaag en is de oude naast het gemeentewerkenterrein afgebroken. Er werd in plaats daarvan een gebouwtje geplaatst dat diende als rioolgemaal. Dit rioolgemaal is i.v.m. de bouw van de woningen verplaatst naar de hoek van de ijsbaan.

Naast de rioolzuiveringsinstallatie lag de gemeentewerf. Het was het opslagterrein van de gemeente Krimpen aan de Lek, met verschillende

gebouwtjes erop. Op het terrein werd grof vuil en snoeiafval ingezameld. Het werd ook gebruikt voor de opslag van grond, zand en andere benodigdheden voor gemeentelijke taken, zoals bij voorbeeld bestratingswerkzaamheden. Tevens was het een verzamelpunt voor de voertuigen en het gereedschap van

het buitenpersoneel. In respectievelijk 1970 en 1973 werden er een garage voor de voertuigen en een werkplaats gebouwd.

In 1994 werd het terrein voor grof huishoudelijk opslag verplaatst naar de BFI op de Zaag. Daar moesten de inwoners van Krimpen aan de Lek en Lekkerkerk (toen Nederlek) voortaan hun grof vuil inleveren. Het terrein bleef nog een aantal jaren in gebruik voor de opslag van zand, grond en straatstenen en voor wegenzout ten behoeve van de gladheidsbestrijding in de winter. In 1999 werd aan de Tiendweg een nieuw gemeentewerkterrein met loods in gebruik genomen.

Foto van de ingang van gemeentewerken

Speeltuin Sport en Spel 1958-1973 (gedeelte tekst: Oud Nieuws nr.6)

De gemeenteraad wilde de grond voor een nieuwe speeltuin beschikbaar stellen. De oude speeltuin was gelegen aan de Rijdsdijk. Enthousiaste ouders staken de hoofden bij elkaar en richtten een nieuwe Speeltuinvereniging op met het voornemen om een mooie en veilige speeltuin te maken voor de jeugd in deze wijk. De nieuwe speeltuin kreeg de vertrouwde naam van de afgebroken speeltuin 'Sport en Spel'. Voorzitter werd mevrouw Pot-Smit, secretaris de heer A.C. de Vogel (postcommandant van de rijkspolitie) en bestuursleden werden onder andere de heren Knook, Buitelaar, meester Kooistra en de heer Hordijk (destijds agent van politie en de latere gemeentebode). De nog in goede staat verkerende speeltoestellen werden door de voormalige speeltuinvereniging overgedragen aan de nieuwe. Ook werd het bedrijfsleven bereid gevonden materialen ter beschikking te stellen om de nog ontbrekende speelwerktuigen te bouwen en te plaatsen. Ook na de ingebruikneming deed men regelmatig een beroep op de Krimpense bedrijven om de speeltuin in goede staat te houden. Met name de heer De Vogel kende velen die de benodigde materialen of arbeid konden leveren.

Burgemeester Meijers opende de nieuwe speeltuin in juni 1958. De speeltuinjeugd liep onder

begeleiding van muziekvereniging 'Crescendo' de speeltuin in, waarna de kinderen ballonnen oplieten. De jeugd nam natuurlijk vol enthousiasme en plezier bezit van de speeltoestellen. Ook werd er een volleybalwedstrijd gespeeld. Vanzelfsprekend was er ook een traktatie voor de kinderen. Na dit feestelijke gebeuren was er, onder leiding van de mevrouw Pot-Smit, een bijeenkomst in zaal Centraal met zowel het nieuwe als het oude bestuur van 'Sport en Spel'. Secretaris De Vogel bedankte daarbij alle Krimpenaren en het bedrijfsleven voor hun inzet. Burgemeester Meijers complimenteerde de vereniging met het verrichte werk en sprak vol lof over de nieuwe speeltuin. De heer Ströpke van de oude vereniging overhandigde de 'Sport en Spel'-vlag, die in 1947 als een geschenk ontvangen was. Ook het batig saldo van de opgeheven

vereniging werd overgedragen. Hij wenste de nieuwe vereniging veel succes toe.

Ondanks het succes van de speeltuin en het enthousiasme van de vele vrijwilligers kwam er toch een einde aan deze tweede speeltuin in Krimpen. De reden was vooral de continuïteit van het toezicht. Men kon geen opvolger voor mevr. Buitelaar vinden. Ook het feit dat de gemeente bij de nieuwe wijken, die verder weg lagen, kleine speelplaatsen en trapveldjes inrichtte was er mede de oorzaak van dat de belangstelling voor de grote speeltuin afnam. In 1973 moest de speeltuin helaas worden gesloten. Wel bleven de speeltoestellen nog enige jaren staan tot deze werden opgeruimd om het trainingsveld voor Dilettant te kunnen aanleggen. Het is verheugend dat er nu weer een moderne speeltuin met trapveld, hoewel zonder toezicht, in Tiendweg-Noord bij het Baken is aangelegd. Ook de kleine speelterreinen in de wijken worden door de omwonende kinderen graag gebruikt.

Diverse gebouwen op en naast het gemeentewerkenterrein

De oude boerderij Welgelegen aan de Dorpsstraat, die diende als verenigingsgebouw, werd afgebroken om plaats te maken voor woningbouw (Plein Welgelegen). De jeugdactiviteiten konden gelukkig worden

voortgezet in een nieuw gebouw bij het terrein van gemeentewerken. Het kreeg de naam dorps huis De Blokhut. Deze werd officieel geopend in 1984 door wethouder mevrouw W. Pols-van der Spruit. Veel verenigingen vonden hier een plekje. Ook Stichting Jeugd Recreatie Comité (JRC) hield hier hun activiteiten. JCR was de voorganger van stichting KRAK. Het dorps huis werd in 1991 omgebouwd voor de kinderopvang Blokkendoos. Later is deze kinderopvang

samengegaan met Alles Kids. Dit houten gebouwtje is in 2000 afgebroken. Het was de bedoeling dat er een jeugdthunk in zou komen, maar het was ernstig aangetast door houtrot.

Op 2 februari 1982 begint Chiel Rombout een vechtsportschool in de gymzaal aan de Koningin Julianastraat. Maar in 1987 verhuisde de sportschool Koguryo naar een zelf geknutseld gebouwtje naast het terrein van Gemeentewerken. Het clubgebouw lag ergens verscholen aan de Touwslagerstraat. In 1993 is het sportgebouw afgebrand, maar het gebouw werd binnen een jaar weer opnieuw opgebouwd en kon in 1994 heropend worden. Er werden veel Europees- en Wereldkampioenen Taekwondo opgeleid in dit gebouw.

In 2001 is de sportschool verhuisd naar de Tiendweg en is weer naast het terrein van Gemeentewerken gehuisvest

Gemeentevijvers

In het gebied aan de oostkant van het binnenterrein lagen twee grote vijvers, die waren omringd door grote treurwilgen. Het was een mooi gebied met aan de ene kant het fietspad en aan de andere kant een voetpad. Het werd ook wel aangeduid als park.

Er werd al heel lang geleden gevist in de vijvers door hengelsportvereniging 'Kijk naar je dobber' die opgericht was in 1926. In 1956 vroeg de vereniging een vergunning aan om in de vijvers een visconcorso te mogen houden.

Gedurende vele jaren werden bij de gemeentevijvers viswedstrijden gehouden. Er was ook ieder jaar een wedstrijd voor ouderen, waaraan ook vrouwen meededen, in samenwerking met het Bejaardenwerk. De sfeer was dan ook heel gezellig, met koffie en een leuke kraam en voor

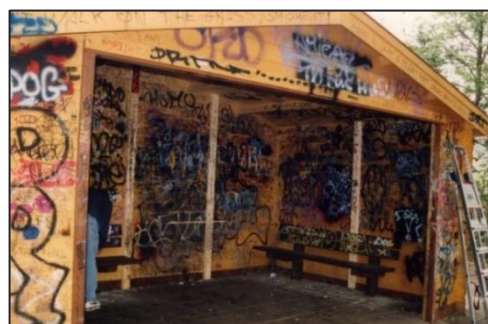
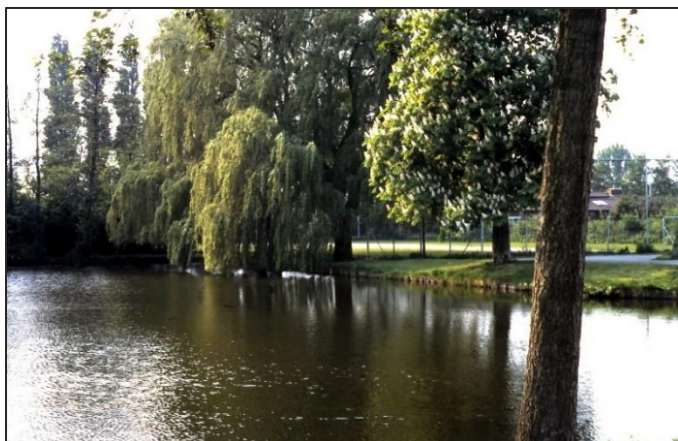

Momenteel wordt er een nieuwe vijver uitgegraven, die tevens wordt voorzien van een brug.

Hangplek jongeren bij de vijver

Krimpen aan de Lek had twee Jongeren Ontmoetingsplekken (JOP's), één bij Sporthal De Walvis aan het Groenland en één in het park aan de gemeentevijver bij de Touwslagerstraat (1995). De jongeren hielden zich eerst op bij het winkelcentrum en bij het seniorencomplex De Dertienhuizen.

Een hangplek is een halfopen onderkomen, een soort skihut. Er waren verschillende groepen die op verschillende tijden bij de hangplek rondhingen. Er werd rommel achtergelaten en de hangplek zat al gauw vol graffiti en werd regelmatig vernield.

Door verhuizing van sportschool Koguryo is er in 2001 een tijdelijk jeugdhonk in het sportgebouw gekomen, onder toezicht van Jeugd en Jongerenwerk Midden Holland.

Eind jaren 70 is er een parkachtig wandelgebied aangelegd op het binnenterrein. Hierlangs was een voor die tijd trendy trimparcours aangelegd. Het was een onverhard wandelpad, waarnaast diverse trimtoestellen stonden opgesteld. Het pad lag vanaf Tennisvereniging Krimpen langs de

voetbalvelden, het zwarte pad en tussen de ijsbaan en de gemeentewerf. Met name de houten paaltjes waarover gedribbeld moest worden waren na enkele seizoenen best gevaarlijk glad. Het fietspad werd in de volksmond 'het zwarte pad' genoemd, destijds het enige geasfalteerde pad in ons dorp. Het gehele pad liep vanaf de Touwslagerstraat tot aan Tiendweg. Langs het pad stonden destijds wat houten noodhuizen.

Ijsbaan Thialf en Tennispark

Wat er nog aanwezig is zijn de ijsbaan en het tennispark, de burenen van de Molenweide.

In 1968 wordt er nieuw leven ingeblazen in de IJclub Thialf, die al sinds 1881 bestond. Op zoek naar een terrein komt men bij de Touwslagerstraat uit. Een houten noodwoning is in het begin het clubgebouw. Bij de ijsbaan is in 1979 een nieuw clubgebouw geplaatst in samenwerking met de Korfbalvereniging Sportief. In 1978 werd Stichting Korfijs opgericht. Dat betekende in de zomermaanden korfballen op het veld en in de wintermaanden schaatsen op het opgespoten veld, de ijsbaan. De Korfbalvereniging is later opgeheven. Het clubgebouw is diverse keren verbouwd en uitgebreid. Op het veld is vele jaren de Taptoe gehouden van muziekvereniging Crescendo. Uiteindelijk is het clubgebouw in 2010 verplaatst naar de andere hoek van het terrein om plaats te maken voor het rioolgemaalgebouwtje. In 1969 werd Tennisvereniging Krimpen aan de Lek (TVKL) opgericht. In februari 1971 kwam de toestemming van Gedeputeerde Staten middels het goedgekeurde plan voor de aanleg van twee tennisbanen. Nu kwam men voor het volgende probleem te staan: er was namelijk geen geld voor een clubhuis. Gelukkig wilde de gemeente de vereniging een bestaande noodwoning ter beschikking stellen. Op 29 mei 1971, de dag van de opening van de banen, ging het clubhuis open voor de leden. De tennisvereniging is nog steeds actief met vier banen en met de ingang aan de Schepenstraat.

Voetbalvereniging Dilettant 1961-2009 (bron website Dilettant)

De voetbalvereniging Dilettant is gestart in 1927 op de Zaag. In juni 1959 ontvangt de vereniging bericht dat de Inspectie der Domeinen de verhuur van De Zaag wil beëindigen i.v.m. industriële bestemming.

Op 19 augustus 1961 werd het voetbalterrein in het dorp, ingang Koningin Julianastraat, in gebruik genomen met een directieket van

aannemersbedrijf Ponsen, omgebouwd tot kantine met kleedlokalen. Seizoen 1968-1969 stond geheel in het teken van de nieuwbouw, die geheel uit eigen middelen en dankzij hulp van vrijwilligers tot stand is gekomen. Het nieuwe gebouw werd feestelijk geopend op 15 november 1969.

Op de bijzondere Algemene ledenvergadering in april 1983 wordt besloten tot nieuwbouw van het clubgebouw. Dit werd een houtskeletbouw. Er werd een grote loterij georganiseerd en een lening kon

worden afgesloten om de nieuwbouw te realiseren. In verband met het verdwijnen van de speeltuin kreeg de club de beschikking over een extra trainingsveld.

Voor het eerst in 1991 kwam een verhuizing van het complex ter sprake. De leden gingen echter niet akkoord met het voorstel van de gemeente, omdat ze er niet op vooruit gingen.

voetbalvereniging Dilettant vertrok uit de dorpskern.

De gemeente ging in 1994 over tot privatisering van de velden, d.w.z. de club kreeg een onderhoudssubsidie en moest vanaf dat moment zelf de kosten van onderhoud en verzorging ervan in eigen beheer nemen. De vereniging schafte zelf onderhoudsmaterialen aan en bouwde een garage voor de tractor en andere attributen. Er werd begonnen met een aanbouw aan de kantine. Tijdens het kerstbal in december 1994 werd de aanbouw officieel geopend. In 1995 werd de commissiekamer omgebouwd tot massageruimte. In 2009 werd de uitplaatsing van de voetbalvelden een feit. Er werden nieuwe velden aan de Tiendweg aangelegd en de

Verhuizing voetbalvereniging Dilettant naar de Breekade/Tiendweg

Op 30 oktober 2007 heeft het college van burgemeester en wethouders van Nederlek aan de gemeente Nederlek vrijstelling verleend voor het aanleggen van een nieuw voetbalcomplex op het perceel in de hoek Breekade/Tiendweg te Krimpen aan de Lek.

De Vereniging Milieudefensie en de Belangengroep Omwonenden Crimpenerhout tekenen bezwaar aan tegen dit besluit, maar dit beroep wordt door de voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage op 18 januari 2008 ongegrond verklaard. Tegen deze uitspraak hebben Milieudefensie en anderen op 17 maart 2008 hoger beroep ingesteld. Op 19 november 2008 wordt dit hoger beroep door de rechtbank ongegrond verklaard en in 2009 verhuist v.v. Dilettant naar de nieuwe velden aan de Tiendweg. In oktober 2009 zijn er festiviteiten naar aanleiding van de opening van het nieuwe complex.

COLOFON

Oud Nieuws wordt uitgegeven door de historische vereniging van Krimpen aan de Lek 'Crepene'
Redactie en opmaak: Gijs en Elsa Moerkerken
Correctoren: Jan Kees Wepster, Bert van den Herik
Secretariaat: Annetje Ockerstraat 19
2931PJ Krimpen aan de Lek
Tel: 0180-523769
e-mail: crempene@telfort.nl
website:
www.historischeverenigingcrempene.nl
facebook: www.facebook.com/historischeverenigingcrempene

Historische Vereniging Crempene

De historische vereniging van Krimpen aan de Lek is opgericht op 13 juni 2000, 936 jaar na de oudst gevonden vermelding van Krimpen aan de Lek. Doel is het initiëren en/of stimuleren van activiteiten, welke de historie en cultuur van Krimpen aan de Lek levend houden..

Activiteiten

In het voorjaar en najaar vinden de algemene ledenvergaderingen plaats. Er worden bestuurs- en verenigingszaken behandeld en na de pauze is er een interessante lezing.

Onze nieuwsbrief Oud Nieuws verschijnt 4 maal per jaar en jaarlijks wordt een excursie georganiseerd.

We zijn ieder jaar aanwezig op de koningsmarkt met een wisselende expositie en verkoop van historische publicaties.

Publicaties

1. Varende weg (2001)
2. De stormvloedramp van 1 februari 1953 (2003)
3. Evacués (2003)
4. Krimpen aan de Lek tijdens de Tweede Wereldoorlog (2005)
5. De Maria-Vocor Luidklok anno 1388 (2006)
6. De Deltawerken in de Krimpenerwaard gereed (2007)
7. Plucket in Krimpen aan de Lek. 1806-1822 (2009)
8. De lange geschiedenis van IJscub Thialf (2019)

Door de gezamenlijke historische verenigingen is in 2010 '100 jaar Waterleiding' uitgebracht. Verschillende uitgaven zijn nog te koop.

Historisch Ontmoetingspunt:

De publicaties en andere boeken over Krimpen aan de Lek zijn in te zien of te leen in de bibliotheek bij het Historisch Informatiepunt (HOP). Er zijn exposities in de HOP over verschillende onderwerpen. Ook houden we iedere eerste vrijdagmiddag van de maand (14.00 tot 16.00 uur) een Historisch Café in de bibliotheek in het Cultuurhuis. Hier kunt u terecht voor vragen en/of foto's over de geschiedenis van Krimpen aan de Lek.

Voor archeologische belangen bestaat de Stichting Archeologie Krimpenerwaard (SAK).

www.archeologie-krimpenerwaard.nl

Archiefopslag:

We hebben een archiefruimte in De Dertienhuizen. Te bezoeken op donderdagochtend van 10.30 tot 12.30 uur of volgens afspraak. crempene@gmail.com

Zijn er vragen over de geschiedenis van Krimpen aan de Lek kom dan langs of stel ze per email.

Bezoek onze **website** www.historischeverenigingcrempene.nl of volg ons op **facebook** www.facebook.com/historischeverenigingcrempene

Wilt u ons ondersteunen? Wordt lid/donateur!

Adres: Historische Vereniging Crempene

Annetje Ockerstraat 19

2931 PJ Krimpen aan de Lek

Tel. 0180 522465

Email crempene@ziggo.nl

Via crempene@ziggo.nl kunt u zich ook opgeven als lid/donateur, hetgeen onze vereniging zeer op prijs stelt. De contributie bedraagt € 13,50 per jaar.

DEN BOER MAKELAARDIJ

Uw specialist in:

- aankoop & verkoop
- taxaties & hypotheekadvies
- verzekeringen
- pensioenen

**Kijk voor ons uitgebreide
en actuele aanbod op:
www.denboermakelaardij.nl**

Verhuisplannen? Vraag een gratis waardebeoordeling aan!

info@denboermakelaardij.nl
De Markt 203 - Krimpen aan de Lek

0180 - 513 004

